

رحمان قهرمان پور کارشناس مسائل بین‌الملل درگفت وگو با همشهری آنلاین تشریح کرد

آثار جهانی توافق ایران و عربستان ؛ جایگاه آمریکا در منطقه متزلزل شده است؟ | وقت تغییر سیاست کشورهای منطقه با آمریکا | توافقی که به برجام ارتباطی ندارد

رحمان قهرمان پور کارشناس مسائل بین‌الملل معتقد است که خیلی زود است که بگوییم چین جای آمریکا را می‌گیرد، نه در خود چین، این انگیزه و علاقه‌ای است و نه در شرایط موجود منطقه چنین چیزی ممکن است.

همشهری آنلاین - فتانه احدی: در پی توافق ایران و عربستان بسیاری تحلیل‌های متفاوت و فراتر از این دو کشور داشته‌اند. به حدی که رفتار آمریکا و دیگر کشورها را نیز زیرنظر گرفته و در مورد رفتار دیپلماتیک و سیاسی آنها نقدهایی کرده‌اند. از جمله شکست آمریکا در منطقه که به گفته رحمان قهرمان پور رفتار دیپلماتیک و سیاست بین‌المللی کشورها فراتر از سیاست‌های داخلی کشورها و چنین تحلیل‌هایی است.

از سویی نیز اینکه در مورد قدرت سیاسی چین در منطقه نیز تحلیل‌های زیاد شده است این تحلیل‌گر مسائل بین‌الملل می‌گوید هنوز برای چنین نتیجه‌گیری‌ای زود است. در ادامه گفت‌وگویی همشهری آنلاین با رحمان قهرمان پور کارشناس مسائل بین‌الملل را بخوانید.

در پی توافق ایران و عربستان برخی معتقدند که آمریکا شکست خورده است، به نظر شما چرا آمریکا شکست خورده است؟

بازی سیاست بین‌الملل یک بازی در واقع حاصل جمع صفر نیست. اگر تلفی کشورها این باشد که یک اتفاق، یک توافق و یک بازی با حاصل جمع صفر است وارد آن بازی نمی‌شوند.

اول اینکه اینجا اتفافی بین آمریکا و ایران نیفتاده که بگوییم شکست خورده یا پیروز شده است. بنابراین ربط دادن آمریکا به این مساله باید از زاویه دید خاورمیانه باشد.

و باید این سوال را مطرح کرد که آیا این توافق به جایگاه آمریکا در خاورمیانه ضربه زده است یا خیر؟ در این صورت می‌توان گفت که با توجه به اینکه آمریکا در زمان اوپاما از سال ۲۰۱۲ در طرح استراتژی امنیت ملی خود صراحتاً اعلام کرده است که یک چرخش استراتژیک به سوی آسیا انجام داده است. در دولت‌های ترامپ و بایدن نیز این سیاست ادامه پیدا کرده و آمریکا به دنبال کاهش حضور خود در خاورمیانه است و بنابراین نمی‌شود گفت که آمریکا حتماً از این توافق متضرر می‌شود.

اما طبیعی است که حضور چین در خاورمیانه و نقش آفرینی این کشور می‌تواند آن جایگاه برتر آمریکا در معادلات خاورمیانه را به چالش بکشد و این چیزی است که باید ببینیم که اتفاق می‌فتد یا خیر.

نکته آخر این که ما با ادبیات سیاست داخلی نمی‌توانیم سیاست بین‌الملل را خوب تحلیل کنیم. یعنی الان در داخل آمریکا عده‌ای معتقدند که آمریکا ضرر کرده است عده‌ای هم خلاف آن می‌گویند. در ایران هم همین طور. در عربستان هم که فضای بسته‌ای دارد و چنین مسائلی رسانه‌ای نمی‌شود اینگونه است. در خود اسرائیل هم چنین بحث‌های سیاسی و جناحی وجود دارد.

آیا این توافق و اتفاقات این‌چنینی ممکن است در مذاکرات احیای برجام نیز رخ دهد یا این اتفاق به دلیل فشار چین بوده است و نمی‌شود چنین انتظاری در مورد مسائل دیپلماتیک داشت؟

موضوع برجام متفاوت‌تر از موضوع روابط ایران و عربستان است. یعنی هم سطح آن متفاوت است و هم پیچیدگی بیشتری دارد. برجام مساله ایست در سطح قدرت‌های بزرگ و مرتبط با کنترل تسلیحاتی و مرتبط با امنیت بین‌الملل.

موضوع روابط ایران و عربستان یک موضوع در سطح منطقه‌ای و مرتبط با روابط دوجانبه است و نهایت تأثیر مستقیم روی برخی کشورهای عربی مثل کویت و امارات و عمان دارد.

بنابراین اساساً نمی‌شود از نظر علمی نتیجه گرفت که چون روابط ایران و عربستان عادی شده است بنابراین زمینه برای احیای برجام فراهم شده است. این دو ارتباطی به هم ندارند.

البته عربستان جزو مخالفان و منتقدان برنامه هسته‌ای ایران بوده است و در برجام هم به آمریکا انتقاد داشته که چرا عربستان را در جریان مذاکرات قرار نداده است. ولی همان زمان هم علی‌رغم مخالفت عربستان توافق هسته‌ای برجام منعقد شد. بنابراین بین این دو موضوع الزاماً ارتباط مستقیم و خیلی زیادی وجود ندارد.

آیا در پی این توافق می‌توان برداشت کرد که چین جای آمریکا را گرفته است یا خیر؟

خیلی زود است که بگوییم چین جای آمریکا را می‌گیرد، نه در خود چین، این انگیزه و علاقه‌ای وجود دارد و نه در شرایط موجود منطقه چنین چیزی ممکن است.

هنوز آمریکا بازیگر اصلی و تأمین‌کننده اصلی امنیت برای عربستان، اردن، امارات و متحدان استراتژیک اسرائیل و قطر است و فاصله زیادی است تا تحقق این مساله که چین بتواند جای آمریکا را در خاورمیانه بگیرد.

آمریکا خودش طرحی را برای کاهش حضور خود در منطقه شروع کرده است و از این طرف هم آن چیزی که باعث تعجب شده، این است که چینی‌ها علاقه‌ای به حضور در خاورمیانه نداشتند اما بعد از سفر آقای شی جین پینگ به عربستان ناگهان شاهد بودیم بر خلاف روند قبلی چین برای حضور در منطقه ابراز علاقه کرد. از سویی نیز ایران و عربستان از مدتها پیش خودشان تلاش داشتند تا روابط را احیا کنند اما چون نتوانستند، مورد توجه جهانی قرار گرفتند.

آیا سیاست‌های آمریکا در منطقه تغییر کرده است یا سیاست‌های کشورهای منطقه با آمریکا تغییر کرده است؟

دومی درست است. مساله این است در عربستان و امارات و در خود اسرائیل و حتی تا حدی کمتر ترکیه این باور وجود دارد که آمریکا در حال کاهش تعهدات امنیتی در منطقه است و از آن جایی که عربستان و امارات که بیشترین روابط امنیتی را با آمریکا دارند، نگران این موضوع هستند.

عربستان دوره‌ای اختلافاتی با آمریکا داشت و حتی سفر بایدن هم نتوانست این اختلافات را خاتمه دهد. امارات و عربستان به دنبال این هستند که سیاست خارجی خود را تا حدی از آمریکا مستقل کنند. ولی این به معنای استقلال از آمریکا نیست چون هیچ کشور دیگری جز آمریکا نمی‌تواند به آنها تضمین امنیتی دهد. ولی این کشورها تلاش می‌کنند ضمن حفظ رابطه نزدیک امنیتی با آمریکا روابطشان را به قدرتهای بزرگ دیگر از جمله چین، هند و روسیه افزایش دهند.

یعنی عربستان روابط خود را نه تنها با چین گسترش داده است بلکه با هند که رقیب اصلی چین است، نیز روابطش را گسترش داده است و به سطح استراتژیک رسانده است.

بنابراین این کشورها یک رویکرد کلی را انتخاب کرده‌اند و آن هم تنوع بخشی به سیاست خارجی خود در شرایط جدید منطقه‌ای و بین‌المللی است.